Zachariáš 9,11-17 (Advent)

Autor přípravy

Štěpán Brodský

1. První reakce
jak militantní je tento obraz příchodu! Je vùbec přiměřený adventu?
nápadná dvojnásobná odměna; jaká? za co vlastně? a vůbec proč a kdy?
markantní rozpor mezi obrazem příchodu mesiáše podle tohoto textu a zvěstí o jeho příchodu v betlémské noci.

2.Text
2.1.Kontext
Všimněme si nejdříve umístění tohoto textu. Stojí za častěji používaným adventním textem s výrazným veršem devátým. Ten je citován v Matoušovi 21,5 (podle Septuaginty), čímž se stal součástí adventní perikopy o vjezdu do Jeruzaléma. Důležitým bodem pro užití tohoto textu je kladné zodpovězení otázky po případnosti jeho užití k adventnímu kázání. Text je součástí více hymnické než narativní části Zachariášova proroctví. Celá devátá kapitola tvoří jeden celek zaměřený na téma příchodu mesiášovy říše. Je to tedy text povahou eschatologický, tudíž k adventu velmi dobře použitelný.

2.2. Struktura textu
V textu lze rozeznat dvě části. Jde o malý prorocký hymnus (v. 14-17). Zatímco verše 11-13 se svou vojenskou hantýrkou navazují na verše 8 a 10a a zůstávají více prorockým obrazem, ilustrací k důvodům a způsobům, proč vůbec a jak se bude mesiášův příchod realizovat. Přičemž platí, že adventně nosný je právě hymnus od verše 14, který by však bez vylíčených obrazů ve verších předchozích jen těžce hledal ukotvení.
2.3. Poznámky k textu
Zvláště a přednostně bych upozornil na sloveso ve verši 16. “(Hospodin) je zachrání…,” lépe podle kral.: “…tak je vysvobodí… Sloveso od téhož kořene se často používá na místech vztahujících se k vysvobození a znamená vysvobodit, osvobodit, přivést k vítězství, zachránit, spasit atd. Mimochodem základ tohoto slova se v této kapitole objevuje již ve verši 9, který hovoří o králi, nesoucím spásu.

2.4. Komentář

Verš 11 přináší v textu obrat pozornosti proroka od krále k Izraeli, kterému v novém věku připadne zvláštní úkol. Tím, kdo všechno rozhoduje, však bude Hospodin, Izrael bude jen nástroj v jeho ruce. Hospodin připomíná smlouvu (zřejmě sinajskou, viz Ex 19), kterou uzavřel s lidem. Smlouva se zpečeťovala krví (obětí, Ex 24,8), přičemž se okamžitě otvírá myšlenka vedoucí k nové smlouvě v krvi Beránkově (Mt 26,28; 1K 11,25). Pro smlouvu se Hospodin rozhodl propustit vězně. Nepřehlédnutelná narážka na vyvedení lidu z egyptského otroctví, žaláře. Ale zmínka o jámě bez vody, v níž úpěli, ukazuje, že v pozadí nejde jen o konkrétní zajetí (např. babylonské). V jámě kdysi úpěl i Josef. A i on byl po svém ponížení povýšen. Tak se stane i Izraeli. Zvláštní paralelu ve verši 12 mají slova o dvojité náhradě. Nachází se u Deuteroizaiáše 40,2, kde se mluví o dvojité odplatě, kterou musel Izrael vytrpět. Sám Izaiáš (61,7) mluví i o veliké radosti po utrpení, sic ne dvojité, o které zato mluví kniha Job (42,10). Trpící zajatci a vězňové mají nyní útočiště v pevnosti, do níž se mohou uchýlit. Zdůrazňuje-li se, že Hospodin obnovuje své zaslíbení “dnes a znova”, plyne z toho, že Boží zaslíbení nemůže zasypat čas ani vina Božího lidu ani osud či tragédie národa, zkrátka nic.

Vysvobození lidu je nerozlučně spjato se soudem, zde patrný eschatologický akcent, viz verš 13. A Izraeli při tom připadne pasivní, nicméně však velmi významný úkol, být Hospodinovou zbraní. Ve srovnání s veršem 10 této kapitoly se opět mluví o Izraeli jako o jednom celku, jen tak je účinným nástrojem v Boží ruce. Nepřátelé, proti kterým se má bojovat, jsou obecně označeni jako synové Jávanovi, jimiž Septuaginta jednoznačně míní Řeky. Můžeme zde hledat historickou narážku na dobu Alexandra Makedonského, který v roce 332 napadl Sýrii a Palestinu, je však možné, že se jedná o řecké žoldnéře v egyptských službách v 7. stol. Teologicky je však každá historizace mlácením prázdné slámy.

Ve verších 14-17 čteme malý prorocký hymnus. Za mohutného troubení ve vichřici přichází Hospodin. Podobné obrazy jsou ohlasem Hospodinova zjevení na Sinaji (Ex 19). Jde o den Hospodinův. Hospodin zástupů ukončí boj svých věrných vítězstvím. Válečné nástroje budou k nepotřebě a Hospodin dá lidu podíl na vítězství, proto je lid srovnáván s plností obětní misky či skropenými rohy oltáře. Hospodin vysvobodí svùj lid z jámy, z ponížení, z nebezpečenství a bude nadále o něj pečovat jako dobrý pastýř (srov. Iz 40,11). Verše 16b-17 se vrací k ilustraci výše řečeného.

3. Teologická témata

Primárním důrazem celého oddílu je blízkost a aktuálnost eschatologického příchodu Mesiáše, zkrátka pravé Boží vlády. Lze to mnohokrát vyjádřit i jinak (například Izaiáš nebo Lukáš) ale tentokrát je užit kabát militantní hantýrky, tak často ve Starém zákonu užívaný.

Do kontextu tohoto důrazu patří to, co lze lapidárně vyjádřit větou: Bůh je náš Spasitel. Bez něj není lidstvo nic. Je s ním spojeno několika důležitými okamžiky, které jsou zde zmíněny: vysvobozením z otroctví; přísným vedením při každé pochybnosti, požehnaným životem pod jeho rukou, čili téměř sumou lidské historie s Bohem.
Druhý důraz tohoto textu vidím v propojenosti mezi lidstvem (národem, Izraelem) a jeho Bohem, který přináší spásu. Jak lidstvo není nic bez Boha, i Bůh patří ke svému vyvolenému národu a počítá s ním na společné cestě za Boží říší spásy.

4. Podněty pro kázání
Nejdříve chci upozornit na zvláštnosti, které se mohou odrazit ve formě, ale i v obsahu kázání.
* Celá tato perikopa je nesena univerzálním duchem. Není v něm řeč o člověku a Bohu, ale o národu a Bohu. Pomíjí (proč, to zde neřešíme) tedy individuální rozměr vztahu člověka k Bohu a naopak, či role člověka na eschatologické scéně.
* Zdá se, že tento text je jadrně-zásadní, sumou teologie příchodu jistého teologického šuplíku.
* Jde o text hymnicko-poetický.

Je docela dobře možné zvolit klasický přístup homilie. Vykládat verš po verši, či oddílek po oddílku. Text k tomu docela i nabádá odstupňováním děje (ač je to text poeticko-hymnický). Upozorňuji však na to, že homilie inklinuje ke zdlouhavosti, neustálému opakování důrazů, až nudnosti.

Je docela dobře možné využít páteře příběhu Izraele. Od vyvedení z Egypta po spásný zásah Boží, vedoucí k životu v hojnosti, požehnání, novém věku atd. Dostaneme tím pro kázání dějovou kostru, kterou lze dobře doplnit intencí aktuálnosti a důležitosti příchodu. V tom lze také akcentovat univerzálnost Božího přicházení k lidstvu. Zde je na místě nejen srovnání s vánočním Kristovým příchodem (ale také například vjezdem do Jeruzaléma) ale právě i odkaz k parusii.

Při vší úctě nenabízí adventní kázání mnoho prostoru pro teologickou variabilitu, tento akcent je poněkud konstantní. Určitý prostor vzniká ve zdůraznění christologického motivu adventu oproti motivu obecně eschatologickému. Přičemž starozákonní text inklinuje spíše k motivu druhému. O to větší pozornost by měla být věnována formě kázání. Hymnicko-poetická povaha textu přímo vybízí k zapojení této formy i do způsobu zpracování kázání. Toho lze dosáhnout pečlivým výběrem a zapojením citací prorockých výroků o příchodu. Například dokumentovat text ze Zachariáše motivy Izaiášova proroctví (nebo motivy ze žalmů) a doplnit je výkladem argumentace; vhodné by bylo i formulovaní proneseného

kázání střízlivým hymnicko-poetickým slohem.

Liturgické období

Advent

edice

18

stáhnout PDF